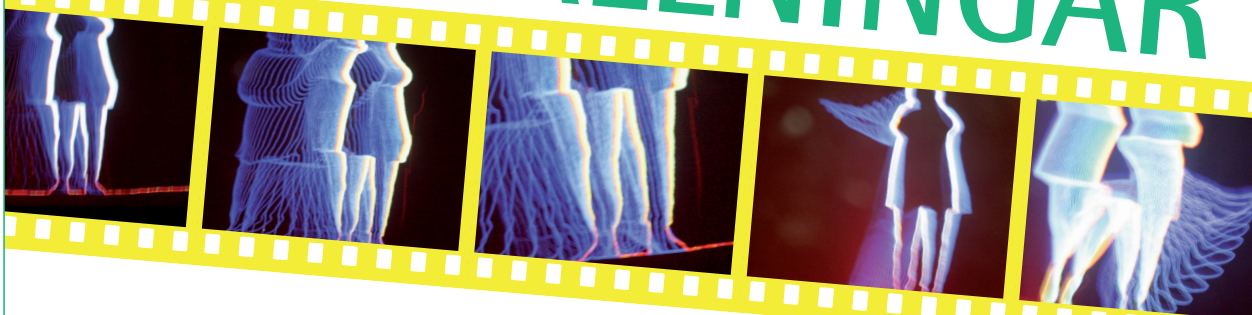
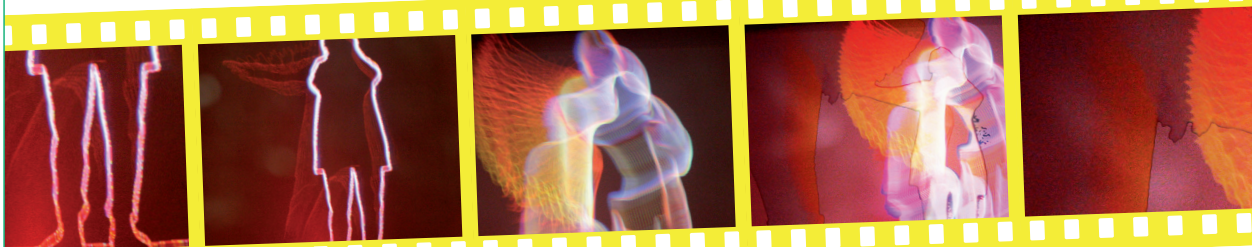

FÖRESTÄLLNINGAR

om funktionshinder

FILMHELG PÅ HISTORISKA MUSEET

8-9 OKTOBER 2011

Narvavägen 13-17

Läs mer/boka plats på www.historiska.se

DOKUMENTATION AV FILMHELGEN

Föreställningar om funktionshinder

Dokumentation från en filmhelg 8-9 oktober 2011

Malena Sjöberg och Erika Wermeling

Över tre hundra personer samlades helgen den 8 och 9 oktober 2011 på Historiska museet för att se och diskutera filmer om funktionshinder. Filmhelgen Föreställningar om funktionshinder ordnades i samarbete mellan museet och HandikappHistoriska Föreningen. Filmpubliken hade sex spelfilmer och sju dokumentärer att välja mellan. Dessutom visade handikapporganisationerna ett antal informationsfilmer. Många av dem använde också tillfället att informera om sin verksamhet i museets entréhall.

Moderator för spelfilmerna var journalisten Gabriella Ahlström och för dokumentärerna Maria Johansson, förbundsordförande i DHR, Förbundet för ett samhälle utan rörelsehinder, samt Karin Ljuslinder, medieforskare vid Umeå universitet.

Det här är en sammanfattning av helgens filmpresentationer och diskussioner samt en föreläsning av Claes G Olsson.

Har man ingen historia har man ingen makt

– Berättelserna om människor med funktionsnedsättning saknas i vår gemensamma historia. Om man inte har någon historia har man ingen makt och inget inflytande.

Det säger Lars Amréus, chef för Historiska museet, när filmhelgen invigs.

Numera arbetar museerna aktivt med tillgängligheten i den bemärkelsen att alla ska kunna besöka museerna. Men de måste bli bättre på att beakta funktionshinderaspekten i själva verksamheten, anser Lars Amréus och förklarar att Historiska museet har ett fruktbart samarbete med HandikappHistoriska Föreningen och dess projekt Haiku, Handikapphistoria i kulturarvet.

– Samarbetet har blivit en ögonöppnare för oss. Vi ser annorlunda på historia nu och har börjat fundera på hur vi på museerna speglar funktionshinder. Det är ju en aspekt av vår historia.

Bengt Lindqvist, ordförande i HandikappHistoriska Föreningen, berättar att filmhelgen är en del i ett stort projekt.

– Jag är oerhört glad för samarbetet mellan Historiska museet, Nordiska museet och HandikappHistoriska Föreningen. Vår samverkan är helt i linje med tanken att funktionshinderfrågorna ska finnas där de hör hemma, i samhällets olika byggstenar. Hittills har det varit stora brister. Handikapphistorien har speglats för lite, det finns för få berättelser om livet för människor med funktionsnedsättning. Vår del i historien om välfärdssamhällets utveckling riskerar att gå förlorad om vi inte tar tag i den skildringen.

Projektet Handikapphistoria i kulturarvet, Haiku, vill synliggöra livsvillkoren för människor med funktionsnedsättning i ett historiskt perspektiv och filmhelgen var det första stora utåtriktade evenemanget. Finansieringen sker i huvudsak genom Allmänna arvsfonden. Andra delar i projektet är en inventering av hur ett hundratal av landets museer har hanterat funktionshinderfrågorna i sitt arbete. Haiku ska också bjuda in människor med funktionsnedsättning att berätta om sitt liv. Det ska inrättas en särskild webbplats på nätet där den som vill kan skriva, tala in eller teckna in sin berättelse. Även handikapporganisationerna ska få tillfälle att berätta sin historia. Projektet ska också ta initiativ till att förbättra dokumentationen av handikapphistorien. Museerna behöver förändra en del i sin arkivering och klassificering för att funktionshinderaspekten ska bli synlig.

Moderatorn Gabriella Ahlström frågar Bengt Lindqvist vad som hänt i den moderna handikapphistorien från slutet av åttiotalet då han var biträdande socialminister. Det har hänt mycket, förklarar Bengt Lindqvist, och nämner särskilt Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, som kom 1994 och som har betytt mycket för många människor.

– Sakta men säkert har den offentliga synen på personer med funktionsnedsättning förändrats till det bättre. Nu talar jag om ytskiktet, den syn som förs fram därför att den är politiskt korrekt. Under ytan finns mycket av det gamla kvar, rädslan, skammen och skulden. Det finns en väv av dåliga attityder kring våra liv, vi stöter på dem dagligen och vi måste leva med dem. För att attityderna ska bli bättre i grunden är det viktigt att människor förstår att vi kan och vill ha glädje och lycka i våra liv, precis som andra, säger Bengt Lindqvist.

Den förändring som har skett på ytan måste bli en insikt som tränger ner på djupet, anser han.

Henrik Toremark, stabschef hos kulturministern, håller med om att det har skett en förändring i synen på människor med funktionsnedsättning.

– Det är en politisk utmaning och ett långsiktigt arbete att se till att den synen genomsyrar allt. Politiker och allmänhet måste inse att mångfaldsambitionerna gäller även personer med funktionsnedsättning. Det handlar ytterst om alla människors lika värde, säger Henrik Toremark.

Gabriella Ahlström undrar om kulturen är nyskapande när det gäller frågor som handlar om normalitet och gränsdragningar mellan normalt och onormalt.

– Vi som lever med funktionsnedsättning hungrar efter fler kulturella yttringar som tar upp de frågorna. Sedan funktionshinderfrågorna på allvar blev politiska på sjuttioalet har vi kämpat för att synas i kulturhistorien också, säger Bengt Lindqvist.

Spelfilmer

Mask

Filmen presenteras av Claes G Olsson, etnolog och handikappforskare vid Umeå universitet.

Mask skildrar två år av Rocky Dennis liv. Rocky är femton år och har en deformation i ansiktet som väcker uppmärksamhet. Människor blir chockade när de ser honom, han möter avståndstagande, men lika ofta ambivalens och osäkerhet.

Rocky lever i en stökig men kärleksfull miljö med en mamma som älskar honom. De hör hemma i ett motorcykelgäng med killar som slåss ibland men är snälla mot Rocky och accepterar honom som han är. Det är en farlig miljö med alkohol och droger. Rockys mamma använder mycket av båda och Rocky tar ansvar för både henne och hemmet. Hon å sin sida försvarar honom mot en oförstående omvärld. Det här är en film om en pojke med funktionsnedsättning men lika mycket om att vara ung, på väg att bli vuxen. Rocky har frågor om livet. Vad får mitt ansikte för konsekvenser för mitt liv? Kommer någon flicka att bli kär i mig?

Filmen är baserad på en verklig händelse. Verklighetens Rocky Lee Dennis föddes 1961 och dog ung. Dikten man får höra i filmen är skriven av honom.

Filmen blev positivt mottagen på filmfestivalen i Cannes. Den innehåller mycket musik, det är lite rock'n roll över den, tycker Claes G Olsson. Rocky är en fantastisk pojke och Cher, som spelar hans mamma, är väldigt vacker!

Claes G Olsson avslutar sin presentation med några frågor att fundera på under filmen: Alla filmer innehåller stereotyper och klichéer, vilka ser vi i den här filmen? Är de nödvändiga? Hade man kunnat gestalta historien på något annat sätt?

Diskussion

Diskussionen efter filmen handlar bland annat om den mask vi alla bär och att ett vackert yttre kan dölja ett skört inre. Några åskådare tycker att filmen innehöll många stereotyper och någon undrade varför den flicka som blev kär i Rocky nödvändigtvis skulle vara blind.

Diskussionen inleds av Barbro Carlsson som anser att filmen är intressant bland annat därför att den så tydligt visar att vi är beroende av varandra. Rocky är beroende av sin mamma och hon är lika beroende av honom. Barbro Carlsson påpekar också dubbeltydigheten i filmens titel.

– Vi bär alla mask och vi är alla människor bakom fasaden.

Gabriella Ahlström påminner om en viktig replik i filmen.

– Någon i skolan ropar efter Rocky: ”Ta av dig masken” och Rocky svarar: ”Jag tar av mig min mask om du tar av dig din”. Rockys mamma är osannolikt vacker. Hennes skönhet är också en sorts mask som gömmer ett skört inre. Med Rocky är det tvärtom. Han skildras som en hel människa trots att han lever i en dysfunktionell familj. Det är han som är vuxen och tar ansvar, kommenterar Gabriella Ahlström och undrar om publiken tycker att han skildras som en stereotyp eller om han får visa hela sitt register som människa.

Claes G Olsson tycker att Rocky visar ett brett känsloregister medan Gilda Stiby Pelkonen reagerar mot stereotyperna.

– På film är det ofta så att om man har en funktionsnedsättning ska man vara extra smart, säger hon.

Gilda Stiby Pelkonen har sett Mask flera gånger och tycker om den därför att grundtonen är kärlek.

– Jag tycker också om att anhörigaspekten finns med. När Rocky är på läger några veckor bryter mamman ihop därför att hon saknar det som är centrum i hennes liv.

Gilda Stiby Pelkonen tar också upp jargongen och slagfärdigheten i motorcykelgänget och menar att det kan uppfattas som ett känslomässigt skydd.

Siv Nyblom funderar på episoden i filmen där Rocky och en flicka blir kära i varandra.

– Var det nödvändigt att hon var blind? Vad ger det för budskap?

Pernilla Nordlund Tenggren tycker att filmen på ett bra sätt förmedlar hur livet är när man är annorlunda.

– Budskapet som jag fick från filmen är att man inte kan döma någon från utsidan, säger hon.

Gabriella Ahlström ställer frågan om det har någon betydelse i filmen att Eric Stoltz som spelar Rocky inte har någon funktionsnedsättning.

– Nej, det har ingen betydelse eftersom det är en trovärdig film, anser Britta Andersson. Skildringen av Rocky som person blir trovärdig bland annat därför att han själv behandlar en kompis diskriminerande när han blir besviken.

Rosie Baudou har slutligen en invändning mot att människor med funktionsnedsättning oftast spelas av skådespelare utan funktionsnedsättning.

– Jonas Karlsson var väldigt bra som ung man med cp-skada i den svenska filmen Livet är en schlager, men varför valde man inte Jesper Odelberg som vet hur det är att leva med en cp-skada?

Repulsion

Filmen presenteras av Mårten Blomkvist, kulturjournalist och filmrecensent, verksam på Dagens Nyheter.

Repulsion handlar om Carol som delar lägenhet med sin syster och arbetar på en skönhetssalong. Carol förlorar alltmer greppet om verkligheten och när systemen reser bort och hon blir ensam går det illa. Carols sjuka sida tar över.

Regissören Roman Polanski ville skildra Carols sjukdom inifrån och han gör det bland annat genom att låta hennes invanda verklighet blir allt kusligare. Lägenheten blir en skräckvärld som hon inte känner igen.

För att förstå filmen behöver man veta något om Polanskis bakgrund. Han är jude, född i Paris 1933. Hans familj gjorde misstaget att flytta tillbaka till sitt ursprungsland, Polen. De bosatte sig i Krakow och en dag såg pojken Roman hur soldater började bygga en mur med taggtråd utanför deras fönster. Judeghettot skapades och lägenheten blev ett slags fängelse.

Det temat återkommer inte bara i *Repulsion* utan i flera av hans filmer. *Kniven i vattnet*, en mycket bra film, handlar om tre personer som ger sig ut på en båtutflykt. Utflykten blir en mardröm där de tre är fångna med varandra på båten. *Rosemarys baby*, *Pianisten* och *Ghost Writer* innehåller också temat in-stängdhet.

I *Repulsion* använder Polanski många knep för att fånga åskådaren i den känsla han vill förmedla. Ansik-tena är osminkade och förvrängs ofta genom vidvinkelfoto, lägenhetens korridor förlängs så att den blir mardrömslik. En kran som droppar, en harstek som inte är tillredd ligger på ett fat och blir förstörd, några potatisar som ligger och skruppnar och får allt längre groddar. Allt filmas så att det ser osmakligt och obehagligt ut, symboler för Carols inre som är i upplösning.

Mårten Blomkvist avslutar sin presentation med att berätta att Polanski fick beröm för sin skildring av psykisk sjukdom. Det sägs att regissören använde en personlig upplevelse. Hustrun till en av hans vänner fick allvarliga psykiska problem. Vännerna förstod att hon var på väg in i sjukdom, men hennes man såg det inte. På samma sätt förstås inte människor i Carols närhet vad som håller på att hända med henne.

Diskussion

Bristen på kontakt mellan människor är ett genomgående tema i diskussionen efter filmen. Carol betraktar och blir betraktad men har ingen kontakt med sin omgivning. Det diskuteras också vilka effekter regissören använder för att åstadkomma filmens kusliga stämning.

Gabriella Ahlström konstaterar att *Repulsion* är en film med stark stämning. Filmen börjar och slutar med en närbild på Carols ena öga. Hon betraktar människor men får ingen kontakt. Carol betraktas av männen, men ingen ser att hennes värld krackelerar och hon reagerar på bristen på kontakt.

– Mannen som Carol har ett förhållande med bryter sig in i lägenheten där hon har hållit sig instängd länge. Han säger att det har varit dystert utan henne och man undrar vad han egentligen har sett. De hade det ju inte så kul. Han betraktar henne men ser henne inte. Han ser inte ens att hon står där med en stor mässingsljusstake i handen, beredd att slå honom. Ur ett könsperspektiv ser man att könskriget pågår genom hela filmen. Det finns ingen kontakt mellan kvinnor och män och Carol reagerar adekvat på det, säger Gabriella Ahlström.

Sophie Nyman menar att det bara är systemens man som ser Carol.

– Han säger att hon behöver träffa en läkare men systemen begriper inte. Alla relationer verkar dysfunktionella och det finns en stor ensamhet runt Carol.

En person i publiken förmodar att Carols utseende bidrar till att ingen ser hur hon mår.

– Hon är vacker och ser välfungerande ut. Det yttre kan dölja mycket och det kanske bidrar till att hon inte får hjälp. När Carol i slutet av filmen ligger medvetslös under sängen står systemen och grannarna bara och tittar. Ingen vågar röra vid henne förrän systemens man kommer och tar hand om henne.

Det här är en skräckfilm från 1965 och den skiljer sig mycket från dagens skräckfilmer, förklarade någon i publiken. Det handlar mest om psykologisk skräck. Carol ser allt på ett annorlunda sätt. En spricka i gata, till exempel, gör att hon inte kan gå vidare och till slut blir hennes omvärldsuppfattning så skev att hon blir mordisk. Men filmen innehåller också de vanliga effekterna med blod, död och skrämmande musik.

I dagens skräckfilmer händer det kusliga saker, men *Repulsion* är mycket otäckare, konstaterar Gunilla Stenberg Stuckey.

– Ingen ser Carol, ingen försöker nå henne på djupet. Det är skrämmande, kan det hända oss också? Det är en fantastisk film.

Freaks

Filmen presenteras av Susanne Berg, co-director på Independent Living Institute.

Filmen Freaks (missfoster) har sin bakgrund i de freakshows som fanns i USA på trettio-talet. Freaks bygger på novellen Spurs av Tod Robbins och kom mitt i en skräckfilmstrend och talfilmen hade just kommit. Regissören Tod Browning hade gjort tre filmer tidigare på filmbolaget Universal, bland annat Dracula.

Det ansågs som skandal att spela in en film med människor som hade omfattande funktionsnedsättningar och såg avvikande ut. Tanken var att några roller skulle spelas av kända skådespelare men ingen av de tillfrågade ville, så Browning fick välja några mindre kända. Under filminspelningen gjorde man klar skillnad mellan skådespelare och skådespelare. De med funktionsnedsättning fick exempelvis inte äta i matsalen, med undantag för kvinnorna som var siamesiska tvillingar. Några av de kortväxta personerna finns inte ens med i rollistan.

När filmen var klar tvingades man ändra en del för att få visa den. Trettio minuter togs bort och ingen vet var de filmdelarna finns. Man klippte bland annat bort en dialog där filmens freaks framställs som normala och de som inte är freaks framställs som onormala. Filmen möttes ändå av massiv kritik och blev slutet på Brownings karriär. Den censurerades i både England och Sverige.

Filmens grundstory är ett triangeldrama mellan den rike mannen, som är kortväxt, den vackra kvinnan och den starke mannen. Det är kanske en skräckfilm, kanske inte, säger Susanne Berg avslutningsvis och uppmanar publiken att fundera på hur människorna porträtteras. I vilka situationer vi får se dem, och hur framställs de, vad gäller individuell moral?

Diskussion

Freaks är en film som väcker känslor och diskussionen handlar mest om hur filmen togs emot när den kom och hur den betraktas i dag.

Freaks visar människor med funktionsnedsättning på ett sätt som bröt mot all tradition på trettio-talet, säger Gabriella Ahlström.

– Miljön är en freakshow, men vi får inte se personerna när de uppträder utan i sina vanliga liv bakom ridån. Vi får se romanser, sexualitet, en födsel med mera. Att människor med omfattande funktionsnedsättningar skildras som självständigt agerande människor bidrog säkert till att filmen mötte så stark kritik. Regissören hade själv arbetat på cirkus och hade troligen lärt känna personerna bakom freakshowerna. Kanske bidrog det till hans beslut att skildra dem som vanliga, normala människor.

Stig Larsson påminner om att det här är en film från 1936.

– Då rådde det konsensus om rashygiensideologin i den svenska riksdagen. I Tyskland pågick nazisternas utrotning av människor och man hade börjat med personer med funktionsnedsättning. Det här måste ha varit en radikal film som upprörde därför att den visade människor med funktionsnedsättning som normala människor.

När började filmen omvärderas, frågar Gabriella Ahlström och får svar från Susanne Berg.

– Jag tror inte att den är omvärderad. Funktisperspektivet finns i filmer än i dag, vi som har funktionsnedsättningar visas fortfarande upp. Stereotyperna lever också, vi står för ondskan, den farliga funkisen. Det finns filmer där avvikande personer använder våld, till exempel Quasimodo i Ringaren i Nôtre Dame. Men han gör det för att rädda en icke funktionshindrad flicka. Då är våldet tillåtet.

Bo Andersson har en annan uppfattning och hävdar att Freaks omvärderades på sextio-talet då den visades i Cannes.

– Några år senare visades den på filmfestivalen i Venedig och så småningom blev den en kultfilm. Det här är tredje gången jag ser den och jag skulle gärna se den varje år!

Adolf Ratzka berättar om sitt speciella förhållande till den här filmen.

– Jag såg Freaks för första gången i mitten av sextiotalet. När jag nu skulle se den för andra gången var jag nyfiken på hur jag har utvecklats sedan dess. Jag hade just kommit ut från en femårig rehabilitering efter att ha haft polio. Den miljön hade format mig och jag var skräckslagen inför allt vad funktionshinder hette. Jag minns att jag bytte trottoar för att inte behöva möta människor med funktionsnedsättning. När jag hade sett filmen undrade jag om det var så omgivningen såg mig, som ett freak.

Nu när Adolf Ratzka ser filmen igen efter nästan fyrtio år kan han konstatera att människorna som skildras har allt som behövs.

– De älskar och de uträttar saker. Nu är min fråga inte hur folk ser på mig utan vad det är för fel på dem som ser fel i den här filmen.

Filmen har väckt känslor även för Susanne Berg.

– Jag hade inte sett filmen förut, jag har inte velat se en skildring till av mig som gör mig ännu argare. Så jag blev ganska lycklig av filmen och kände igen mig i karaktärerna.

Antonias resa

Filmen presenteras av Gunilla Wågström Lundqvist och Ylva Björklund från Stockholms dövas förening, SDF.

Antonias resa hade Sverigepremiär på den årliga filmfestival som arrangeras av Stockholms dövas förening, på biografen Zita i Stockholm. Det här är en av föreningens favoriter bland filmer som handlar om döva personer. Många filmer med karaktärer som är döva eller har en hörselnedsättning handlar om krocken mellan dem och de som hör. Filmer kan till exempel byggas upp kring att det är synd om den som är döv och inte hör musik.

Den här filmen handlar istället om Antonia och Mika, två döva personer som möts, och om deras kommunikation och identitet som döva.

Det var SDF som tog filmen till Sverige. Folkets bio, där bland andra biografen Zita ingår, finansierade textningen. SDF har också gett filmen dess svenska namn, Antonias resa. En direktöversättning av originaltiteln hade blivit Tyst kärlek. Men Gunilla Wågström Lundqvist och Ylva Björklund ville något annat.

– Vi har sett så många konstiga titlar. När det handlar om döva anspelar titeln ofta på att inte ha ett språk. Men det här är inte tyst kärlek – utan Antonias resa.

Diskussion

Språket och identiteten är filmens kärna, det återkommer många i publiken till under diskussionen. Funktionshindret dövhet kommer i andra hand. Det är svårt att skildra identitet, men filmen gör det bra – den berör, tycker Lolo Danielsson.

– Om man har ett funktionshinder ligger fokus ofta på att man ska anpassa sig till andra, eller få hjälp av olika hjälpmedel. Teckenspråk ses som ett sätt att stödja talet, eller som ett led in i det talade språket. Men den här filmen handlar istället om vilka Antonia ska identifiera sig med, de som hör eller som tecknar, säger hon.

I filmen lever de två karaktärerna i väldigt olika världar – hon som nunna i kloster, och han på resande fot som stjälar pengar för att klara uppehållet. Kontrasten mellan hörande och döva byts ut mot den mellan det religiösa och profana, tycker Gabriella Ahlström.

– Det är befriande att välja en annan kliché än den förväntade, och ett enkelt sätt att undvika den mellan hörande och döv.

Allt som Antonia och Mika säger till varandra textas inte. Det gäller andra scener också, exempelvis från matsalen på en skola för döva där en rad samtal pågår kring borden. Ylva Björklund vet inte om det är medvetet att text saknas ibland, eller om det beror på att översättaren bara följt manus. Men det är unikt, säger hon.

– Den här filmen visar det tysta. Och vi som kan teckenspråk får extra budskap än de som hör. Det är jag glad för, det brukar vara tvärtom, säger hon.

Gunilla Wågström Lundqvist fortsätter:

– Det är viktigt att träffa andra döva, och hitta sin identitet. Antonia kände sig otrygg i början, men växte sedan och vågade prova nya saker. Idag går många döva i skolan tillsammans med hörande. De har hörselhjälpmedel och tänker att det ska vara så. Men många upptäcker en ny värld genom teckenspråket, och det blir tydligt för dem att de burit på en inre konflikt.

I filmen illustreras den konflikten med att Antonia är nunna och inte kan få utlopp för sin egen längtan, men bryter med klostret när hon får tillgång till teckenspråket. Mika får henne att erövra teckenspråket, och genom hela filmen är Antonias kärlek till språket starkare än den passionerade relationen till Mika.

Mot slutet av filmen ramlar Mika i vattnet. Han kan inte simma och ingen hör Antonias rop på hjälp. Varför hoppar hon inte i själv, frågar Gabriella Ahlström.

I den scenen blir det tydligt att det finns en kontrast mellan döva och hörande, säger Monica Klasén McGrath. Hon håller inte med om att den inte finns.

– Här handlar det om att hon inte har tillgång till sin röst. Antonia kan inte skrika, säger hon.

Ylva Björklund menar att det är en symbol för att samhället inte lyssnar. Antonia har svårt att göra sig hörd. Hon fylls av panik och blir förstened. Klichéer är nödvändiga för att få fram ett budskap.

Barbro Carlsson hoppas att filmen sprids:

– Det är en viktig film och en rik ingång till teckenspråket. Vi kommunicerar på olika sätt, och döva i Sverige förde en lång kamp innan teckenspråket erkändes som eget språk för trettio år sedan, säger hon.

I rymden finns inga känslor

Filmen presenteras av Susanne Berg.

I rymden finns inga känslor har fått blandade reaktioner, från allmänhet och filmkritiker, och från personer som liksom huvudpersonen har diagnosen Aspergers syndrom. Filmen nominerades till en Oscar. Det är regissören Andreas Öhmans långfilmsdebut, och den bygger på en kortfilm med samma karaktärer som han gjort tidigare.

– Det här är en lättsam film utan några djupare syften. En romantisk komedi där en av karaktärerna har en diagnos, sammanfattar Susanne Berg.

Huvudrollen Simon har extrema Asperger-symptom. Överdriften är ett sätt att göra diagnosen tydlig. Fiktion handlar om att visa extremer, har regissören Andreas Öhman sagt i en intervju. Filmteamet har gjort mycket research om hur det är att leva med Asperger. Samtidigt utger de sig inte för att ge en bild om hur alla med den diagnosen är.

Simon bor med sin bror Sam och broderns flickvän. För Sam kommer Simon före flickvännen. Flickvännen får nog och flyttar ut, men då rubbas Simons cirklar. Han bestämmer sig för att hitta en ny tjej till Sam och går noggrant till väga för att den blivande flickvännens egenskaper ska matcha broderns. Men den flicka han till slut hittar, Jennifer, faller inte för Sam – utan för Simon själv.

Susanne Berg skickar med några frågor: Handlar fiktion alltid om extremer? Vilken funktion har Simons diagnos, vad vore filmen utan den?

Diskussion

Också bland filmfestivalens besökare går åsikterna isär. Några tycker att berättelsen är trovärdig, och att filmen är informativ, de har lärt sig nya saker om hur det är att leva med Aspergers syndrom. Andra menar att den spelar på många stereotyper av personer med funktionsnedsättning.

– Det var en trovärdig film. Men den var utdragen och tråkig, tycker jag. Kortfilmen hade kanske gjort sig bättre, säger Linnéa Gardeström.

Filmer kan vara trovärdiga även om de är tillskruvade, men den här filmen är inte trovärdig, tycker Susanne Berg. Diagnosen ges stor plats när det passar filmens syften och det är svårt att veta om Simon i filmen verkligen har Aspergers syndrom.

– Ibland är han så regelstyrd att han inte kan ta sig till matbordet, men mot slutet är han festfixaren som klarar av att hålla i all logistik. Det är inte riktigt logiskt, säger hon.

Någon annan tycker däremot att han är konsekvent, och att det är omgivningens intresse och engagemang som får honom att bryta sina mönster mot slutet av filmen.

– Vi har fått reaktioner om att man inte känner igen sig i skildringen av Simon. Men också många som är positiva och tycker att det är en varm film som kan öka förståelsen för diagnosen, säger Anna Calissendorff, kanslichef på Autism- och Aspergerförbundet. En filmvetare som själv har Aspergers syndrom menar att filmen handlar om kärleken mellan bröderna snarare än om Simons diagnos, berättar hon.

Tittarna påminns hela tiden om Simons diagnos, Aspergers syndrom nämns många gånger. Anna Calissendorff frågade filmmakarna vad de hade för syfte med det. De svarade att Simon använder sin diagnos som ett skydd mot omgivningen och för att inte behöva utsätta sig för nya situationer. Så kan det vara för en del, säger hon, men inte för alla.

Om filmmakarna velat skildra hur en person med Asperger kommer ur sitt ”skal” – är det en trovärdig skildring i den meningen, undrar Gabriella Ahlström.

– Personer med Asperger kan utvecklas, men den utvecklingen har inte filmen som syfte att skildra. Det här är en romantisk komedi, säger Anna Calissendorff.

Men det opponerar sig Susanne Berg mot:

– Det vore väl okej om det bara var en romantisk komedi. Men man använder ju hans utveckling som en drivkraft i filmen, säger hon.

I filmen säger Simons bror att Simon gör allt i egenintresse, han gör inte något för någon annan. Men när filmens Jennifer – som Simon blir kär i – ifrågasätter Simon, så förändras han delvis, menar Susanna Wersäll.

Susanne Berg menar att Simons förändring är den klassiska stereotypen om att den funktionshindrade blir räddad – eller frälst – av någon som inte har ett funktionshinder.

– Fast jag uppfattar det inte som att han ska bli frälst, utan mer att han i vissa situationer porträtteras som tonåring, säger Susanna Wersäll.

Mot slutet av samtalet säger en kvinna i publiken:

– När filmen var slut kände jag mig glad. Det är skönt med humor och med en karaktär som har ett funktionshinder. Jag tyckte jag lärde mig något. Men när diskussionen nu har handlat om att filmen inte gett en rättvisande bild blir jag besviken. Då har jag sett den här filmen i onödan. Det behövs så mycket spelfilm med humor som speglar funktionshinder.

Anna Calissendorff påminner om att en del känner igen sig, och andra inte. Efter samtal med filmmakarna har fem intervjuer med personer som ger olika berättelser om hur det är att leva med Aspergers syndrom, lagts till som extramaterial till filmen.

Dokumentärfilmer

Om du visste vem du egentligen såg

Filmen presenteras av Göran Setterberg, regissör, och Rita Zimmerhofer, mamma och medverkande i filmen.

Om du visste vem du egentligen såg är berättelsen om Regina, Gunnar, Pelle och Monica, som alla har schizofreni, och om deras mammors kamp för barnens rätt att leva ett självständigt liv. Filmen kom 2002 och är en uppföljning av De galna mammorna från 1992. Den senare titeln är inspirerad av en grupp argentinska mödrar som på 1980-talet inte ville ge upp kampen för att hitta sina försvunna barn.

Från början kom Göran Setterberg i kontakt med de fyra mammorna genom Intresseföreningen för stöd åt psykiskt funktionshindrade i Enskede/Årsta stadsdel i Stockholm. Han hade tidigare träffat på en man som berättade om motståndet mot att bygga ett psykiatriskt utslussningshem i ett bostadsområde på Lidingö.

– Det hade rivit upp känslor. Ingemar, som han heter, sa att jag borde göra en film som ökar förståelsen om psykisk sjukdom, berättar Göran Setterberg om upprinnelsen till filmerna.

För några av de vuxna barnen kom sjukdomen smygande under lång tid, för andra gick det snabbt. I perioder av livet korsas deras vägar när de alla är intagna på Långbro sjukhus. I filmen berättar mammorna, de vuxna barnen, vårdare, gode män och kontaktpersoner om vad som hänt inom den psykiatriska vården under de tio år som gått senaste filmen. Nu har det snart gått tio år till och Göran Setterberg planerar en ny uppföljning.

De galna mammorna finns på landets AV-centraler och visas för elever i skolornas vård- och omsorgsprogram. Anställda inom sjukvård, psykiatri och socialtjänst har också sett den. Filmen har spritts över världen genom den internationella organisationen World Fellowship of Schizophrenia and Allied Disorders (där svenska Schizofreniförbundet ingår). Den är översatt till engelska och har visats i Argentina, Japan, Ryssland och Indien.

Båda filmerna kan beställas på www.panfilm.se

Diskussion

Mammornas kamp och barnens förhållanden griper tag i publiken. Regina har efter många turer fått plats på ett boende i Norrköping där hon trivs bra. Men så får hon inte bo kvar. Reginas gode man överklagar beslutet och får rätt i kammarrätten, lättnaden är påtaglig när rätten ger henne rätt att stanna kvar.

I publiken finns flera nämndemän som hoppas att filmen ska visas för nämndemän i förvaltnings- och kammarrätterna.

– Som nämndeman är det omöjligt många gånger att förstå den verklighet som finns bakom varje öde, säger en kvinna.

Det är fantastiskt att ni hittade den här gode mannen, tycker en i publiken. Reginas mamma Rita Zimmerhofer berättar att man får en fullvärdig god man i Norrköping, där hennes dotter bor sedan många år. Kommunen ersätter den gode mannen för att ta tillvara personens rättigheter, inte bara hantera hennes eller hans ekonomi.

Olof Buckard var en av dem som började tala i media om psykisk ohälsa i samband med Psykekampanjen för tio år sedan. Han har hört flera människor, bland annat en av vårdarna i filmen, jämföra samhällets behandling av människor i utsatta situationer med förhållandena i koncentrationslägret Auschwitz.

– Man kan fundera på varför människor som i sin profession har att förhålla sig till personer i utsatta situationer förefaller att vara de mest hjärtlösa och empatilösa. De klarar inte av det här. Gör deras arbete att de blir extra hårdhärtade? Det är värt att fundera på vad det beror på, för det är alldeles förfärligt, säger han.

Hur har de vuxna barnen det idag? Pelle har längre perioder där han är lugnare, berättar Göran Setterberg. Han träffar en gitarrlärare en gång i veckan, och har blivit äldre och gråare på de nästan tio år som gått sedan de sist träffades.

Regina fick bo kvar efter att överklagan gått igenom. Senare flyttade hon till ett LSS-boende, och i den processen fick de vara med mycket mer än tidigare, berättar Rita Zimmerhofer.

– De har utgått från hennes behov vilket man inte gjort tidigare. Det är bra att känna att det kan bli bättre. Regina bor bra, men jag kämpar fortfarande för att hon ska ha större möjligheter att ta del av och stimuleras av livet utanför, säger Rita.

Monica är död, hon dog hastigt av sjukdom.

Birgitta Andersson undrar hur personer inom vård och psykiatri reagerat när de sett filmen och vad de diskuterat. Hon kan känna sympati för anställda som måste ta obehagliga beslut för att de styrs av budgetar och styrdokument.

– Det är längre upp i organisationen som känslorna inte finns, säger hon.

Göran Setterberg har inte varit med vid så många tillfällen när filmen visats, berättar han. Men när den visades för personer från Enskede stadsdel blev det tyst efteråt.

– Det blev kanske någon tyst påverkan. Filmen ställer många frågor, man blir berörd, säger han.

Rita Zimmerhofer tänkte noga igenom vad det skulle innebära att vara med i den första filmen. Skulle hon lämna ut Regina som då nyligen fått sin diagnos? Själv tror Rita att hon fortfarande var i chock. Hon bestämde sig för att vara med, för att ge mer ”kött och blod” till bilden av personer med psykisk ohälsa. Den information hon själv tagit del av kom enkom från vården.

– Om det kunde ge mer stöd så att personerna kunde få den vård de behövde, så var det värt allt, säger hon.

Lolo Danielsson gör en koppling till personer som använder teckenspråk. I en scen besöker Rita Regina för att tala om att hon måste flytta. Regina tycker det är obehagligt och vill inte stanna kvar i rummet. Det kan vara likadant för personer som använder teckenspråk – de känner av varningssignaler i kommunikationen, att något är på väg att hända.

– Hur har du upplevt att attityderna i samhället förändrats, frågar hon Rita. Det är svårt att svara på, tycker Rita.

– Det tar väldigt lång tid att förändra attityder. Om jag jämför med 1992 är psykisk ohälsa på dagordningen mer i vissa sammanhang, men inte hos allmänheten. Men jag har inte ett så stort samhällsperspektiv, jag är mest inriktad på att ha en bra relation med Regina. Och jag känner inte att förändringarna direkt har runnit ned till henne.

Mamma jag har blivit knäpp

Filmen presenteras av Susanna Wersäll, regissör, och Elisabeth Bäärnhjelm Pousette, ordförande i Svenska OCD-förbundet Ananke.

Mamma jag har blivit knäpp premiärvisas på filmhelgen och det är i princip fullt i lokalen. Med filmen vill förbundet sprida kunskap om tvångssyndrom, OCD. Vi får möta Johanna, 9 år, Emma, 13 år och Oscar som är 28 år.

– Att ha en psykisk diagnos är pinsamt för många, vi pratar inte så mycket om det. Tvångssyndrom debuterar ofta i tidiga tonåren, då det är extra pinsamt. Vi vill komma bort från den synen. Film öppnar våra sinnen och berör oss, säger Elisabeth Bäärnhjelm Pousette.

OCD är den engelska förkortningen (obsessive compulsive disorder), och numera den vedertagna förkortningen av tvångssyndrom också på svenska. Personer med tvångssyndrom kan också ha Tourettes syndrom, tics och ADHD. Men filmen fokuserar just på tvångssyndrom.

– Det innebär att man har tankar som skrämmer en och att man gör ritualer för att lugna ner sig. Det kan verka som om man går in i sig själv och inte är koncentrerad, men i själva verket har man fokus på något helt annat, säger Elisabeth Bäärnhjelm Pousette. Kunskapen om OCD har ökat i läkarkåren, men hos allmänheten är den låg.

Med medicin och kognitiv beteendeterapi kan tvångssyndromen lindras. OCD är en biologisk sjukdom, men den förvärras av stress, till exempel om man utsätts för mobbning.

Susanna Wersäll fick idén till filmen från sin kusin Oscar som är en av de medverkande i filmen. Han vill att det ska finnas mer information och kunskap om hur det är att leva med tvångssyndrom.

– När jag har arbetat med filmen har jag funderat mycket på hur vi definierar oss och hur vi kopplar vår identitet till olika saker i samhället. Jag har påverkats i hur jag värderar mig själv, säger Susanna Wersäll.

Till filmen finns ett extramaterial där fyra unga vuxna som har tvångssyndrom intervjuas.

Diskussion

Filmen är fortfarande under arbete och Susanna Wersäll vill veta om någon del i filmen bör lyftas upp mer. Ska mer fokus läggas på till exempel att Emma som är med i filmen inte är trygg i skolan, vilket gör hennes tvångshandlingar värre, så pass att hon inte alltid kommer iväg till skolan? Ja, tycker flera i publiken.

Kristin Tillinger tycker om filmen, eftersom tvångssyndrom skildras ur flera människors perspektiv. Men den skulle vinna på att fler personer runt filmens huvudpersoner kom till tals, tycker hon. Lolo Danielsson är inne på samma linje. Varför intervjuas bara specialpedagogen i skolan, och inte de ordinarie lärarna, undrar hon. Det var specialpedagogen som i praktiken hade mest erfarenhet av en av flickorna i filmen, svarar Susanna Wersäll. Skolans lärarlag var uppbyggt på så sätt.

Flera i publiken undrar om de själva har tvångssyndrom efter att ha sett filmen. När övergår bacillskräck till tvångshandling?

– Det är inte en sjukdom, så länge det inte är ett hinder i tillvaron. Många är rädda för bakterier, men om man måste tvätta händerna en halvtimme eller en timme och inte kommer iväg till skolan så kan det vara bra att få en diagnos, säger Elisabeth Bäärnhielm Pousette.

Pernilla Nordlund Tenggren förvånas över att hela två procent av befolkningen har tvångssyndrom.
– Man hör så sällan talas om det, men det beror troligen på att många tycker att det är pinsamt och undviker att berätta om sina problem, säger hon.

Olof Buckard, som själv har OCD, kopplar tvångssyndrom till att besvärja dödsångest. Själv är han uppvuxen i en starkt religiös miljö. I filmen ställs frågan om det finns något bra med att ha tvångssyndrom? Men den får inte något riktigt svar, tycker han:

– När varje liten vardagshandling får en symboladdning blir de till en berättelse eller novell. Det är möjligen en liten sjukdomsvinst, säger han.

Lillemor Sillén är mamma till Oscar. Hon är mycket kritisk till skolans bristande stöd och till att lärare inte får kunskap om psykiska diagnoser under sin utbildning.

– Jag hoppas att den här filmen kan bidra till att barnen får det lättare i framtiden. När Oscar fick OCD visste vi ingenting om det.

Elisabeth Bäärnhielm Pousette instämmer:

– Kunskapen hos lärarkåren är låg, även om den ökar. Jag hoppas att filmen ska lyfta skolfrågorna så att alla elever får en optimal skolgång. Det är primärt det vi vill, säger hon.

Ludvig

Filmen presenterades av Ludvig Lindqvist och hans mamma Wenche Willumsen, som båda är med i filmen.

Filmen spelades in några år i mitten av 1970-talet. Över trettio år senare börjar Ludvig leta efter filmen och hittar den i Filminstitutets databas. Han når regissören László Poros, som inte har någon kopia kvar, och producenten Margareta Persson som just då planerar filmhelgen om funktionshinder. Så kommer det sig att filmen visas igen denna helg.

– Hur många är det som får stå på Historiska museet och presentera en film, som bär ens eget namn, frågar Ludvig retoriskt.

Filmen handlar snarare om omständigheterna kring honom, tillägger han. Om hur mamma Wenche och pappa Peter, båda med rörelsehinder, fick vardagen att fungera. Det är känslösamt att se den, berättar Ludvig. Han grät och skrattade tillsammans med familjen när de ensamma såg den tillsammans i Filminstitutets minsta salong, med skinnfåtöljer och plats för 130 personer.

Ludvig Lindqvist återkommer flera gånger till att han har en annan relation till funktionshinder än många andra. För honom är det inte något speciellt.

– Det här är min mamma och pappa, det här är det vanliga, säger han.

Ludvigs yngre syskon kände inte till filmen, och Wenche hade aldrig sett den i sin helhet tidigare, bortsett från en liten del av råkopian innan filmen var helt klar. Att se sig själv på film kom som en chock för henne, berättar hon:

– Jag var 26 år och den här människan jag såg på filmen ville jag inte kännas vid. Jag tyckte att jag såg förskräcklig ut, jag trodde att jag rörde mig precis som alla andra, säger hon.

Diskussion

Många i publiken tycker att skildringen av familjens vardagsliv fortfarande är aktuell, trots ett ålderdomligt språkbruk och att filmen har många år på nacken.

Innan Ludvig föddes hade Wenche Willumsen skaffat sig garantier om att få tillräcklig hjälp från hemtjänsten för att kunna sköta ett barn. Hon ville inte riskera att han skulle omhändertas, något som hade hänt i andra familjer. På 1990-talet när den personliga assistansen kom vågade många fler personer med funktionsnedsättningar skaffa barn. Nu när assistanstimmarna skärs ned försvåras möjligheterna att leva som andra. Så lite mer borde ha hänt på 35 år, tycker Wenche Willumsen.

– Jag kan känna en stolthet över hur genomtänkt jag var. Genom livet har jag tänkt vad våra funktionshinder gör med oss som alltid måste vara så genomtänkta och föra en kamp. Den tar inte slut vid en viss ålder utan pågår hela livet. Kanske gör den oss lite kärvare än andra, säger hon.

Wenche Willumsen som inte var intressepolitiskt aktiv när filmen spelades in tycker att hon var medveten om att hon ville vara med och bestämma om den hjälp hon behövde då.

– Men jag minns att jag blev arg när jag hörde talas om personlig assistans första gångerna på 1980-talet. Skulle vi få bestämma själva över den hjälp vi behövde? Med assistansen har människor kunnat plocka fram sina personligheter och jag har börjat tro på att det går att förverkliga utopier. Därför blir jag väldigt ledsen om vi är på väg till ruta ett igen.

Lolo Danielsson har tre barn som levt i liknande förhållanden som Ludvig, med två i det här fallet döva föräldrar. Har Ludvig fått ta ett större praktiskt ansvar hemma än sina jämnåriga kamrater, undrar hon.

– Ja, så är det. I vissa situationer fick jag ta ett praktiskt ansvar för att det skulle fungera hemma. Men det var naturligt för mig, jag reflekterade inte över det som att ta ansvar utan som en del av vardagen, säger Ludvig.

I perioder hade Wenche dåligt samvete för att Ludvig fick ta ansvar hemma. Ibland fick hon höra att det var synd om hennes barn. Det var en tröst att höra Birgitta Andersson, som också är mamma med rörelsehinder, säga att deras barn har de föräldrar de har – och det får de vara glada för. Dessutom är det nyttigt för barn att få känna ansvar, tillägger Wenche.

Denise Cresso har liknande upplevelser. Hon är blind och har tre barn, det första fick hon medan hon fortfarande såg. Äldsta dottern har fått höra att hon skulle ta hand om mamma, det har de andra två sluppit.

– Mina ungar har fått ta ansvar, men ett annat ansvar än vad jag tog när jag växte upp. Och egentligen fick nog jag ta större ansvar under min uppväxt, säger hon.

Omgivningen tyckte att barnen drog fördel av att föräldrarna inte såg, berättar Denise Cresso.

– Samhället skuldbelade mina barn för att missbruka sin situation. Men alla barn känner till föräldrarnas akilleshäl och sätter in stöten där.

Hur var det när du skulle frigöra dig och bli självständig, frågar Mika Ihanus Ludvig.

– Jag tror inte det var någon större skillnad för mig, jämfört med andra, säger Ludvig. Jag minns att mamma fick säga till mig att jag skulle bädda sängen, men det fick inte mammas assistenter.

– När du var tonåring hade jag så pass bra med assistans att jag inte tror att du kände att jag var beroende av dig. Och sedan dröp du bara iväg, säger Wenche till Ludvig.

Louise Lindström talar om känslan att behöva visa upp en stark fasad för att kunna ta ansvar för andra människors reaktion på vad de inte tycker är normalt. Filmens producent Margareta Perssons växte upp med en mamma som satt i rullstol och hade hemhjälp.

– Det var det normala för mig också. Jag smög in på husmorsfilmer med andra barns mammor för att se hur det var i andra familjer, säger hon.

Susanna Wersäll menar att man får skilja på praktiskt och känslomässigt ansvar.

– Att ge barn praktiskt ansvar borde väl inte vara någon större sak. Men barn behöver någon som tar det känslomässiga ansvaret, och det framgår att ni gör det så tydligt i filmen.

Benda Bilili

Filmen presenteras av Claes G Olsson.

– Benda Bilili betyder bortom det du ser. Det är en spännande film därför att vi får ta del av annan del av världen och ett annat sätt att leva på. Funderar på vad det är du ser. Det är i betraktarens öga som både acceptans och missunnsamhet uppstår, säger Claes G Olsson.

Benda Bilili är en musikfilm om en grupp män i Kongo-Kinshasa som haft polio, och om deras band Staff Benda Bilili. De lever på gatan i stor fattigdom och spelar på enkla instrument. Ett franskt filmteam träffar på bandet och följer dem under fem år, 2004-2009, en tid då de blir kända i Kongo, ger ut en skiva och åker på Europaturné.

Filmen skildrar en framgångssaga för människor som lever i en tuff tillvaro med missbruk. Deras texter handlar om vardagslivet på gatan i Kinshasa. Turnén gör det möjligt för dem att få det lite bättre. Men trots framgångarna fortsätter bandets medlemmar att leva i utsatthet.

– Det är värt att tänka på vad filmen säger om att leva med funktionshinder i ett afrikanskt land. Måste man bli framgångsrik och känd för att bli accepterad av andra? Samtidigt får vi glädjas åt dessa mäns framgång, den kan säkert vara ett exempel för andra. Det här är en film med härlig musik, sköna rytmer och tro på framtiden, säger Claes G Olsson.

Filmen visades i tv tidigare i år, och Staff Benda Bilili har gjort en spelning i Sverige. P2-programmet Klingan har spelat bandets musik.

Diskussion

En rättfram och bra film, tycker publiken. Men måste man då vara framgångsrik och bli känd för att accepteras, frågar Maria Johansson.

– Ja, i västvärlden är det nog så, säger Pontus Norshammar. Men i filmen finns också fascinationen över funktionshinder med. Frågan är om det är ett sätt att komma ut eller att måla in sig i ett hörn. Om man måste bli en attraktion för att nå fram, säger han.

Det hade varit intressant att veta hur bandet togs emot när de kom hem, tycker Pontus Norshammar. Men hur det gick är det ingen som hört talas om. Det är en ”feel good-film”, tycker han. Bra musik, bra slut. Att bandet är integrerat, består av personer både med och utan funktionsnedsättningar kan också ha betydelse för känslan i filmen.

Männens funktionshinder spelar inte så stor roll i filmen, säger Mia Ahlgren.

– De vill bli kända för sin musik, och är duktiga musiker. Jag tror att alla människor har samma strävan. Kanske är det en vanlig strävan bland deras landsmän att bli känd och rik och ta sig till Europa.

Är det inte vanligare med funktionshinder i ett land som Kongo, som varit i krig, tillägger någon.

– Jag är också inne på den tanken, säger Mia Ahlgren. Det lilla man såg var att deras funktionsnedsättningar var accepterade. Att personerna inte verkade ha lågt värde. Det är något för oss att tänka på. Till

exempel Sydafrika som har lång erfarenhet av krig, har en hög nivå på mänskliga rättigheter. Det var starka människor vi såg, även om de inte hade så gott om pengar.

Funktionsnedsättning behöver inte alls vara mer accepterat i länder som legat i krig, invänder Louise Lindström. Funktionshinder kan ses som ett straff, och det kan till exempel anses vara okej att våldta kvinnor med funktionshinder.

Det är skillnad på män och kvinnor med funktionshinder, män som skadats i krig kan komma hem som respekterade hjältar, säger Denise Cresso.

Pontus Norshammar tycker det var bra att scenerna där männen på gatan ger varandra stryk inte klipptes bort, och undrar om man hade behållit de scenerna om filmen hade gjorts för tio år sedan.

– Och hade det varit en dokumentär om kvinnor – och en sådan borde någon göra – så hade vi nog sett andra bilder, säger han.

Från idiot till medborgare

Filmen presenteras av Hans Hallerfors, redaktör för tidskriften Intra.

För fyrtio år sedan började jag jobba på Sagåsens vårdhem, där det bodde 240 barn med utvecklingsstörning. Jag arbetade där i sex år och det tog mig två år att förstå vilken fruktansvärd miljö det var att bo i.

Sedan sextiotalet har institutionsvärlden rasat samman i vårt land. Men vi ska komma ihåg att anstalterna fortfarande är den norm som råder i världen. Det är egentligen bara Sverige och Norge som stängt institutionerna, i övriga Europa finns de kvar. Under Europeiska handikappåret 2003 diskuterades inte livsvillkoren för dem som bor på institution. Man vet inte ens hur många de är. EU har statistik om allt från tomater till bönder, men inte om hur många som sitter inspärrade på institution. Troligen handlar det om en halv miljon till en miljon människor. De flesta institutionerna är vackra byggnader, vackert belägna, men när man kommer in är det samma atmosfär av piss och ångest som det var på de svenska anstalterna.

1963 kom Karl Grunewald, medicinalråd på Socialstyrelsen till Sagåsen. En del av oss som arbetade där hade redan påtalat en rad missförhållanden och Karl Grunewald tog upp både dem och andra i sin rapport. Institutionsledningen, politikerna, facket och föräldrarna blev arga över rapporten.

Så småningom började man offentligt använda ett ord som skavde, ordet hemlikt. Innebörden i att barnen skulle få en hemlik miljö var ju att de hade samma behov som andra barn. Så länge man kunde intala sig att de inte hade det kunde man stå ut med den miljö man gav dem. När man sedan också började tala om rätten att leva som andra började anstaltsvärlden brytas ner.

När vi ser tillbaka kan vi fråga oss varför det gick så bra att stänga institutionerna trots att kommunerna var motståndare till det. En förklaring är att det fanns få privata institutioner. De som fanns var starka motståndare till förändringen, de ville ju ha valuta för sina investeringar. I dag ser vi allt fler privata inrättningar som konserverar stödet. Förändringar kostar ju pengar.

En viktig del i framgången var omsorgslagen som kom 1968 och gav alla människor med utvecklingsstörning rätt till en egen bostad. De övergavs inte och hamnade inte på gatan som människor gjort efter psykiatrireformen. En tredje viktig faktor var att landstingen utbildade sin personal så att de kunde ge bra stöd till dem som flyttade ut till egna bostäder. 1986 kom en ny omsorgslag som förde över ansvaret till kommunerna. Kvaliteten på omsorgerna sjönk därför att kommunerna inte hade kunskap, säger Hans Hallerfors avslutningsvis.

Filmen kan beställas på www.intra.info.se

Diskussion

Filmen väcker diskussion om samhällets stöd och service till människor med funktionsnedsättningar i dag. Mycket har förbättrats sedan institutionerna försvann men nu försämras samhällets insatser igen på grund av nedskärningar, bristande kunskap och politisk vilja.

Diskussionen inleds av moderatorn Karin Ljuslinder som anser att det är viktigt att det görs bra filmberättelser om hur det är att leva med funktionsnedsättning. Hon menar också att det är viktigt att de visas i TV eftersom medierna är vår största offentliga samtalsarena.

Hon ställer frågan hur det har blivit efter institutionsavvecklingen, med tanke på nedskärningar, privatiseringar och en förändrad syn på välfärden.

Hans Hallerfors svarar med att först nämna den personliga assistansen som kom 1994.

– Assistansen är en succé. Åttio procent av dem som har assistans eller någon annan LSS-insats är människor med utvecklingsstörning och lagen betyder oerhört mycket för deras livsvillkor. Men samtidigt har personalen halverats i den dagliga verksamheten och gruppboendena.

Barbro Lindell drar en parallell mellan institutionerna för barn med utvecklingsstörning som visas på filmen och Tomtebodaskolan där hon själv bodde som barn.

– Jag trivdes väldigt bra trots att det var lika kallt och tråkigt som på institutionerna i filmen. Vi hade inte heller några leksaker. Idag har barn med funktionsnedsättning det mycket bättre men nu måste vi arbeta mot nedskärningar, säger hon.

Lo Holmberg, som har personlig assistans, berättar att hon också ser hur resurserna skärs ner och Ann-Charlotte Carlberg konstaterar att det är många som ska se till att LSS tillämpas på rätt sätt, främst socialstyrelsen och rättsväsendet men även handikapporganisationerna.

– Men det verkar som om alla har tappat taget, säger Ann-Charlotte Carlberg.

Ulrika Pohl Andersson tar upp bristen på kunskap om LSS i kommunerna. Hennes erfarenhet är att LSS-handläggare inte kan lagen och ofta fattar fel beslut.

– Varje år lämnar en tredjedel av LSS-handläggarna sitt jobb. För många är LSS-handläggare det första jobbet efter socionomexamen och för dem som är ansvarsfulla och vill göra ett bra jobb är arbetssituationen övermäktig. De söker andra jobb.

LSS är en lag som inte kan följas, även om många tjänstemän försöker. Det finns inga sanktioner, bara stora fina ord som inte går att genomföra, säger Elisabeth Bäärnhielm Pousette. Men Ann-Charlotte Carlberg anser att det visst går att följa lagen.

– Det handlar inte om ekonomi utan om synsätt, säger hon. Ansvariga chefer och politiker måste fråga sig: "Varför finns lagen? Menar vi det som står i den?"

Ett fall för SL – med livet som insats

Filmen presenteras av Anna Bergholtz, som är frilansjournalist och har producerat filmen.

För några år sedan gjorde SRF i Stockholms och Gotlands län en enkät bland sina medlemmar om olyckor och incidenter i tunnelbanan. Det visade sig att det varit minst ett trettiotal sedan 1960-talet. Det finns säkert också många som inte berättar att de har ramlat ner därför att de tycker att det är pinsamt och att det är deras eget fel. Det finns en inställning hos politiker att om man inte kan hantera tunnelbanan ska man inte vistas där. Föreningen tyckte att frågan var så viktig att vi gjorde filmen 2005. Den visades i TV 2007.

Sedan filmen gjordes har Stockholms lokaltrafik, SL, sett till att det finns taktila markeringar som man kan följa med käppen på nittio procent av perrongerna. Markeringarna ökar säkerheten, men på några stationer finns de inte längs hela perrongen, vilket är en stor fara.

En annan säkerhetsinsats är att man kan ringa SL och få ledsagarservice.

Filmen kan köpas på www.annasvision.se

Diskussion

Diskussionen handlar mest om rätten till trygghet när man använder tunnelbanan.

– Den här filmen gav mig en större inblick i hur livet kan vara när man har en synskada. Jag hade ingen aning om att många synskadade känner ren fruktan för sitt liv när de åker tunnelbana, säger Pernilla Nordlund Tenggren.

Louise Lindström påpekar att även andra än personer med synskada kan råka illa ut i tunnelbanan.

– Jag har ett rörelsehinder och ramlade på en hal ramp vid tunnelbanan. Jag polisanmälde saken och SL och gatukontoret försökte skjuta över ansvaret på varandra. För mig var det så traumatiskt att jag inte har åkt tunnelbana sedan dess.

Med anledning av Louise Lindströms inlägg undrar moderatorn Karin Ljuslinder om man kan polisanmäla SL när man råkar ut för en olycka eller en incident. Finns det någon lag om att vi har rätt att gå trygga, frågade hon och ett svar från publiken är att det finns lagformuleringar som ”vållande till annans kroppsskada” och ”att utsätta annan för fara”. Det är också formellt möjligt att hänvisa till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Anna Bergholtz berättar att hon vintern 2010 anmälde SL för Diskrimineringsombudsmannen på grund av en snöig perrong.

– När det ligger snö kan man ju inte känna markeringarna. Jag tyckte att det kunde rubriceras som ett lätt avhjälpt hinder och att det var diskriminering att inte ta bort snön, men det var tydligen inte möjligt att se det så.

Stig Larsson påminner om att det finns sätt att skapa säkerhet.

– I till exempel Köpenhamn och Paris finns det en vägg mot spåret med dörrar som öppnas när tåget kommer in. Varför har vi inte det i Sverige? Det som är möjligt där är möjligt här. För mig som är synsvag är det också besvärligt att inte kunna läsa skyltarna. En bättre skyltning skulle gagna alla.

Det här är en viktig film, anser Lotta Friman. Det är skandal att det inte finns väggar mot spåren, även med tanke på förarnas arbetsvillkor. Många tycker att det är hemskt att köra tunnelbanetåg när risken är så stor att någon ska ramla ner på spåret.

Generation neurosedyn

Filmen presenteras av Margareta Nyberg, Föreningen för de neurosedynskadade.

Filmens regissör Niko van Glasow föddes med korta armar på grund av neurosedyn. I filmen möter vi honom och ytterligare elva personer med neurosedynskador när de låter sig fotograferas nakna för en kalender. De medverkande berättar om sin barndom och livet i dag med arbete och familj. Filmen visar också när fotona ställs ut på ett torg i en stad i Tyskland.

Niko van Glasow berättar i filmen att han inte gärna vill visa sina axlar och korta armar, men han växer av att möta andra som vågar visa sin kropp. Hela filmen handlar i grunden om att acceptera sin kropp. Många med neurosedynskador har samma upplevelser som jag från barndomen, vi skulle se så normala ut som möjligt. Vi skulle absolut ha benproteser även om vi inte kunde gå med dem. Vi fick lära oss att vi inte dög som vi var.

När Niko van Glasow skulle göra filmen besökte han också Sverige för att hitta personer till kalendern. Jag blev tillfrågad och tyckte att det var en bra idé men själv kunde jag inte tänka mig att ställa upp på nakenfotografering. Jag ångrar inte att jag sa nej trots att jag tycker att det är en väldigt bra film, säger Margareta Nyberg.

Diskussion

Efter filmen diskuteras den tabubelagda nakenheten. Vågar vi visa det avvikande på kroppen och varför ska vi göra det? När handlar det om exploatering och när har nakenheten ett gott syfte? Personerna i filmen skämtar om sina funktionsnedsättningar, men blir inte skämtandet lite tröttsamt ibland? Och är det kanske ett försvar mot det som är svårt?

När jag ser filmen reflekterar jag över hur jag ser på min egen kropp, säger Margareta Nyberg när hon inleder diskussionen.

– Jag har aldrig velat visa mina fötter. När jag har blivit fotograferad har jag helst bara velat ta porträtt. Men när jag blev modell för Funkisbyrå, en modellagentur för människor med funktionsnedsättning, fick de fotografera hela mig.

Vi har alla ett stort motstånd mot att visa oss nakna. Det handlar om kultur och uppfostran, säger Inger Blom.

– En annan fråga är att våga visa upp det som är avvikande på ens kropp. Själv ville jag helst gömma min ena arm när jag var yngre. Med åren har jag insett att jag visst kan ha kort ärm!

En av kvinnorna i filmen säger att hon har blivit exponerad för läkare ett otal gånger. Margareta Nyberg berättar att hon har samma erfarenheter.

– Det är så många som har tagit sig rätten att ta på mig i hela mitt liv. Kvinnan i filmen säger att nu visar hon gärna upp sig på sina villkor, men jag tänker i stället så här: Måste jag exponera mig för att bli accepterad som jag är?

Karin Ljuslinder berättar om en marknadsföringskampanj med bilder på kvinnor med funktionsnedsättning som Permobil hade någon gång på nittioalet. En del av bilderna var snudd på erotiska.

– Det är ett dilemma att förhålla sig till sådant. Å ena sidan visas ju andra kvinnor upp på det viset så varför skulle inte kvinnor med funktionsnedsättning göra det? Å andra sidan är det en icke acceptabel exploatering som gäller alla kvinnor, både med och utan funktionsnedsättning.

Man frågar sig också hur mycket kvinnorna fick betalt av Permobil, säger Margareta Nyberg.

Vi som har funktionsnedsättningar utnyttjas av media utan betalning. Jag har gått på det, jag ställer upp därför att jag har ett intressepolitiskt syfte men media tjänar ju på det. Det är ett sätt att utnyttja människor med funktionsnedsättning.

Barbro Carlsson känner tveksamhet till filmens grepp att visa människor nakna.

– Det framgår av filmen att de medverkande är väldigt olika som människor, vilket är viktigt. Men når filmen sitt syfte? Jag är tveksam. Nakenhet är så tabubelagt att det kanske stör det viktiga budskapet om att vi duger som vi är. Eller ska man kanske se det tvärtom, att nakenheten kan öka förståelsen och få människor att inse att vi är ganska lika under kläderna?

Lo Holmberg reagerar också mot nakenheten.

– Varför måste det användas så här starka bilder när det gäller oss som har funktionsnedsättningar? Varför får vi inte synas ändå, i vanliga sammanhang på film och i TV?

Britta Andersson menar att det finns ett syfte med att personerna i filmen visar upp sig nakna. De är inga stereotyper, det framgår att alla har sin personlighet och sitt livsöde. Niko van Glasow lyckas gestalta det.

Margareta Nyberg anser att nakenheten i filmen kan hjälpa till att bryta synen på människor funktionsnedsättningar som könlösa.

– De starka bilderna kanske behövs för att nå ut med ett budskap och nakenhet ger starka bilder, särskilt när det gäller människor med synliga funktionsnedsättningar.

I filmen får man se fotografierna visas upp på ett torg någonstans i Tyskland. Många av dem som kommer och tittar på bilderna gillar dem och tycker att de medverkande är modiga. En man tycker att bilderna är osmakliga.

– Hur tacklar man sådana åsikter, frågar Margareta Nyberg. Jag är van att folk tittar på mig, och att barn frågar. Föräldrarna hyssjar alltid på dem och ser generade ut, men jag pratar alltid med barnen för jag vet att efter samtalet ser de på mig som vem som helst.

Hon påpekar också att det finns en rå humor i filmen.

– Den kan behövas för att man ska klara situationen. Bland oss med neurosedynskador är samtalet ganska rått ibland.

Barbro Carlsson säger att hon har stött på ”handikapphumorn” många gånger och inte alltid uppskattat den.

– Blir inte jargongen lite tröttsam emellanåt? Ibland tror jag att den råa humorn blir en yta, ett försvar man tar till när man inte vågar bearbeta det som ligger under.

Margareta Nyberg håller delvis med.

– Ju äldre man blir desto mindre uppskattar man den råa humorn. Det märker jag i samvaron mellan oss neurosedynskadade också. Det är inte lika rått längre. Jag skojar om min funktionsnedsättning men vågar också visa upp den. Jag har inte använt humorn för att gömma något. Men jag håller med om att det finns de som gömmer sig så väl bakom skämt att man inte vet vem de är. Den här filmen tycker jag har en lagom dos av humor.

I oktober 2011 ordnade Handikappförbunden konferensen ”Kul eller kränkt?” om humor och funktionshinder. Man kan se konferensen på webbtv, www.hso.se.

Orden vi och dom är de farligaste vi har

Under filmhelgen höll etnologen Claes G Olsson en föreläsning under rubriken ”Vilka föreställningar tar vi med oss hem?”.

– Behöver vi en speciell genre filmer där personer med funktionsnedsättning förekommer? Egentligen handlar ju flertalet filmer om hur vi människor kommunicerar, fungerar och beter oss mot varandra och om olika former av tillkortakommanden eller om framgångar, frågar Claes G Olsson i sin föreläsning.

Särskilda filmfestivaler har ändå en viktig funktion, eftersom de ger utrymme för diskussion och eftertanke, menar han.

Claes G Olsson är knuten till Institutionen för kultur- och medievetenskaper vid Umeå universitet. Han har forskat om funktionshinder i ett historiskt perspektiv, främst med inriktning på föreställningar, attityder och levnadsförhållanden. Han har länge haft nära samarbete med funktionshinderrörelsen.

Många länder har sedan några årtionden återkommande filmfestivaler med funktionshindertema, bland andra USA, England, Korea och Nya Zeeland. Syftet är att öka publikens kunskaper och minska hindren i samhället. Men Sverige ligger efter. Hösten 2011 fanns det 46 olika filmfestivaler, enligt Filminstitutet. En hade funktionshindertema – Dövfilmfestivalen som Stockholms dövas förening och biografen Zita arrangerat under flera år.

– Men nu ska vi hinna ikapp. Den här filmhelgen är en bit på väg och vi hoppas på en fortsättning och utvidgning, säger Claes G Olsson.

Den första större filmfestivalen med funktionshindertema i Sverige ägde rum 1992 på Moderna museet. Det var ett samarbete mellan Handikappinstitutet, Filminstitutet, Moderna museet, Statens handikappråd och De Handikappades Riksförbund. Till bästa film utsågs ”Min vänstra fot”.

Det finns fler filmer på temat funktionshinder än man kan tro, menar Claes G Olsson. Han har hittat några tusen spelfilmer från stumfilmstiden i början av 1900-talet fram till i dag, i samband med planeringen av filmhelgen. Men hur har då filmerna framställt personerna – vilka bilder och stereotyper har dominerat?

Förenklade bilder är vanliga på film. I dramaturgin ingår att bryta ned och överbrygga motsättningar, skriver Johan Croneman i DN. Ett exempel är "Livet från den ljusa sidan" där huvudpersonen Melvin (spelas av Jack Nicholson) är fast i sina tvångsbeteenden. Lägg därtill att han är ovanligt fördomsfull.

– Att Melvin själv har ett funktionshinder hindrar honom inte från att till en början vara rasist, sexist och homofobiker. Inte heller har han någon förståelse för funktionshindrade. Han ser inte sig själv i andra. Hans elakheter och intolerans blir till en stereotyp karaktär och kopplas i filmen samman med hans isolering och hans tvångsbeteende. Efter hand blir Melvin allt mänskligare genom mötet och förälskelsen i servitrisen Carol (Helen Hunt) som har den astmatiska sonen Spencer. Det är hoppfullt, det lyfter fram möjligheten till förändring. Men kvar hänger frågan om vilken bild filmen ger av tvångssyndrom, säger Claes G Olsson.

Det är ett vanligt missförstånd att koppla personliga egenskaper och karaktärsdrag till specifika funktionshinder. Claes G Olsson ger några exempel: den skrämmande, den tragiske och utstötta, den onde, den osjälvständige och beroende, den dumme och naive, den komiske, den oskyldige och romantiserande, den infantile, den asexuella och hjälten.

– Föreställningarna om stereotyper tillhör vårt vardagstänkande och är något vi bör vara medvetna om, säger Claes G Olsson. Sådana förenklade kategoriseringar riskerar att klibba sig fast vid människor. De är svåra att bli av med och kan utgöra ett socialt och kulturellt hinder. Är det då möjligt att undvika att använda stereotyper i vårt tänkande? Säkert är det svårt men vi kan komma långt genom att vara medvetna om hur vi tänker.

Det är naturligt att klassificera och kategorisera för att förstå oss själva och andra. På så sätt innesluter eller utesluter vi andra människor. Men stereotypa förenklningar och fördomar kan leda till förtryck, diskriminering och utestängning. Kognitionsforskaren Peter Gärdefors menar att orden vi och dom är de farligaste vi har, berättar Claes G Olsson.

Vår uppfattning om normalitet spelar också in, det vi ser som naturligt och tar för givet utan att reflektera närmare. Diskussionen om heteronormativiteten inom genusforskningen och HBTQ-rörelsen ger nya redskap också till förståelsen för funktionshinder. I sin bok Crip Theory skriver den amerikanska professorn Robert McRuer att begreppet queer kan identifiera och utmana den heterosexuella och "funktionsfullkomliga", det vill säga fulländade kroppens dominans i vårt tänkande.

– Genom att bli medvetna om föreställningen om den funktionsfullkomliga människan, ett ideal som älskas av media, kan vi öka vår acceptans för det ofullkomliga, det som egentligen är den verklighet vi lever i och en normalitet. Ofta används rollkaraktärer med funktionshinder som en negativ kontrast till normalitet och en inbillad funktionsfullkomlighet. Det är så filmindustrin skapar drömmar, säger Claes G Olsson.

Ökar medvetenheten om funktionshinderfrågor i filmer? Filmer har en historisk eftersläpning, menar Claes G Olsson. De hänger sällan med sin tid, och frågan är om spelfilmen ska vara samhällskritisk? I en intervju säger den engelska regissören Sir David Puttnam att spelfilmer inte kan uppfylla enskilda personers och funktionshinderorganisationers förväntan att spelfilmer om funktionshinder ska vara samhällskritiska. Han tror inte att det någonsin går att göra en kommersiell film som i huvudsak handlar om politiska frågor kring funktionshinder, berättar Claes G Olsson.

– Spelfilmens kärna är gestaltningen av individen, tragedin, det heroiska eller romantiska, inte det politiska och generella vilket krävs för att fokusera på samhällsförändringar. Regissören Puttnam ser dock en möjlighet. Det är att personer med funktionshinder själva kommer med en hållbar idé som producenter och finansiärer kan tro på, säger Claes G Olsson.

– Men den engelska manusförfattaren Richard Curtis, som bland annat arbetat med Rowan Atkinson är mer positiv. Han ser en möjlighet i ökade kunskaper om levnadsförhållanden och villkor för personer med

funktionshinder hos manusförfattarna. De behöver få erfarenheter och kunskaper i dessa frågor för att själva bli engagerade och kunna skriva goda manus. Möjligheten till kommersiell framgång är en avgörande faktor – funktionshinder måste gå att sälja.

Ett övergripande problem är just bristen på samhällskritik och fokuseringen på individens tillkortakommanden, menar Claes G Olsson. Flertalet filmer är individcentrerade och har det som funktionshinderrörelsen och forskningen kallar ett medicinskt perspektiv. Få filmer utgår från den sociala modellen och fokuserar på större samhälleliga och politiska sammanhang med betoning på fysiska hinder och bemötande.

Aktuellt i de här sammanhangen är också om det är en fördel att skådespelarna har en funktionsnedsättning eller om det inte alls spelar någon roll? Spelas och gestaltas en roll som döv eller blind bäst av dem som har nedsatt hörsel eller syn? Skulle det i så fall göra filmen mer trovärdig?

– Frågan är hur många världsberömda skådespelare det finns med funktionshinder, förutom den döva Marleen Mattlin som spelade mot William Hurt i filmen “Bortom alla ord”. Jag tyckte mycket om filmen. Den fick dock en hel del kritik från dövrörelsen för att romantisera och förenkla och för att ge en bristfällig förklaring till problematiken kring teckenspråkets betydelse i samhället, säger Claes G Olsson.

Besökarkommentarer om filmhelgen

Linnéa Gardeström

– Jag har alltid läst mig till kunskap om handikapp. Film ökar och fördjupar förståelsen, tycker jag. Konst ger en annan dimension, all konst är kunskap. Jag tar med mig många nya tankar hem, till exempel att tydliga stereotyper kan ha positiva betydelser. Man måste vara övertyddig om man vill få fram ett budskap, och då får man ge efter för kraven på objektivitet.

Kristin Tillinger

– Jag hörde talas om filmhelgen från en person jag jobbar som assistent hos. Själv har jag Aspergers syndrom och ville passa på att lära mig mer om andra funktionshinder. Jag har tagit med mig mina kompisar som också har funktionshinder, och min mamma – så att hon ska förstå mig bättre. I en del filmer kan jag känna igen mig, men när jag ser någon som är som jag och som har ett beteende som jag själv inte tycker så mycket om, tänker jag: ”Oj, är jag så där?”. Då kanske jag kan bryta det mönstret.

Louise Lindström

– Jag är intresserad av film och andra konstnärliga uttryck. Genom film kan man beskriva sådant som är svårt att säga med ord. Det är spännande att filmhelgen hålls på Historiska museet. Då sätts det historiska perspektivet på kartan.

Kerstin Lundberg

– Jag är här som utställare för Ilco. Det är intressant att lyssna på information från alla andra föreningar som också är här. Man vill att det ska bli ett allmänt språk kring handikapp, så att man kan prata öppet kring det. Jag tror att spelfilmer och dokumentärer kan komplettera varandra. Jag har sett Freaks där skådespelarna hade handikapp, dokumentärer handlar mer om hur människor lever med sina handikapp.

Lo Holmberg

– Jag går en kurs om kultur och fritid på Lärvox och fick ett mail om den här filmhelgen. Jag tyckte att det lät roligt och hittills har det varit väldigt intressant. Jag har sett flera roliga filmer om människor som inte är som andra. filmen Påklädningen var kul! Jag har själv personlig assistans och kände igen allt i filmen. Det finns assistenter som är väldigt rädda de första gångerna.

Maral Galvani

– Jag deltar i filmhelgen därför att jag läser media och själv har ett rörelsehinder. Det är viktigt att frågor

som gäller oss med funktionsnedsättningar tas upp på film. Jag har sett både spelfilmer och dokumentärer tycker att det är många viktiga frågor som har diskuterats.

Beatrice Monthan

– Jag hade gärna sett några filmer men jag har inte haft möjlighet. Jag är här för att informera om min organisation, Svenska Epilepsiförbundet. Min hund Beaty är också här och har ett täcke på sig som visar att hon håller på att utbildas till epilepsihund. Hon lär sig att varna innan jag får ett anfall och sedan springa efter hjälp. De flesta vet inte att det finns epilepsihundar så jag tar tillfället att informera dem som är intresserade.

Emil Erdtman

– Jag har varit med under halva filmhelgen och har just hört ett intressant föredrag av Claes Olsson. I diskussionen sades det bland annat att film aldrig speglar verkligheten, inte ens om det är en dokumentär. Flera ansåg att det kan vara berättigat med schabloner och stereotyper om det tjänar ett syfte men jag ifrågasätter det lite grand. En film bidrar till människors världsbild så man måste vara väldigt försiktig med att använda schabloner.

Pernilla Nordlund Tenggren

– Filmhelgen har hjälpt mig att bli medveten om mina föreställningar om människor med funktionsnedsättning. Jag har lärt mig mycket om olika funktionsnedsättningar och blivit påmind om alla människors lika värde. Jag är imponerad av diskussionerna och av tillgänglighet. Det är spännande att se hur syntolkar, skrivtolkar och teckenspråkstolkar arbetar för att alla ska kunna ta del av allt.